

JÖKLARANNSÓKNAFÉLAG ÍSLANDS

Nr. 123

Apríl 2012

Fréttabréf

Gunnar Hjaltason

VORFUNDUR

Vorfundur Jöklarannsóknafélags Íslands verður haldinn þriðjudaginn 24. apríl 2012 í Öskju, náttúrufræðahúsi Háskóla Íslands.

Efni fundarins: Jarðhiti í Kverkfjöllum, Björn Oddsson

Myndasýning frá Grænlandsjökli,
Aðalsteinn Svavarsson

VORFUNDUR

Vorfundur Jökларannsóknafélags Íslands verður haldinn þriðjudaginn 24. apríl 2012 kl. 20 í sal 132 í Öskju, náttúrufræðahúsi Háskóla Íslands. Björn Oddsson flytur erindi um mælingar á jarðhita í Kverkfjöllum en að loknu kaffihléi sýnir Aðalsteinn Svavarsson myndir Vilhjalms Kjartanssonar frá NEEM-borstöðinni á Grænlandsjökli 2011.

JARÐHITI Í KVERKFJÖLLUM

Varmanám frá bergi og kviku og varmaflæði við yfirborð jarðar eru lykilstærðir í mati á umfangi og afli jarðhitasvæða, hitagjafa þeirra, líftíma og nýtingarmöguleika. Á síðastliðunum þremur árum hefur Björn Oddsson unnið að doktorsverkefni sínu við Háskóla Íslands en

Horft til norðurs yfir Efri-Hveradal í Kverkfjöllum en í Kverkfjöllum leynist eitt af öflugustu háhitasvæðum landsins.

hluti þess eru mælingar á varmatapi eins öflugasta jarðhitasvæðis landsins í Kverkfjöllum. Svæðið er ákjósanlegt fyrir slíkar athuganir þar sem það er ótruflað af nýtingu og horfur eru á að svo verði um ókominn tíma. Þá er það vel afmarkað auk þess sem hluti þess er þakinn jökli. Nokkrar aðferðir við mat á varmatapi voru prófaðar auk þess sem varmamæliseiginleikar jökulíssins þar sem hann bráðnar yfir jarðhitasvæðum undir jökli voru notaðir.

Kverkfjöllum má skipta upp í fjögur megin svæði eftir því hvar jarðhita er að finna; Hveragil, austari Kverkfjöll, Kverkjökull og vestari Kverkfjöll. Varmatap hvers svæðis er metið auk þess sem vestari Kverkfjöllum er skipt upp í fimm minni svæði; Hveratagl, Neðri Hveradalur, Efri Hveradalur, Gengissig og Galtarlón. Hvert þessara svæða hefur sín séreinkenni og varmi tapast við mismunandi aðstæður og ferli.

Bergur Einarsson aðstoðar Björn við mælingar á afli gufuholu í Kverkfjöllum. Tjaldað er yfir gufuopið og gufunni beint í gegnum stromp þar sem gufuflæðið er mælt.

Við mat á heildar varmatapi jarðhitasvæðanna í Kverkfjöllum verður að líta til þess að mikill breytileiki er í virkni jarðhita á yfirborði, jafnt á milli ára sem og dægursveiflur. Gufuvirkni fer t.d mikið eftir aðstæðum eins og vindstyrk, rakastigi og loftþrýstingi. Matið verður því að vera byggt á mælingum við mismunandi aðstæður sem gefa minnstu og mögulegu orku hvers tíma. Í austur Kverkfjöllum er að finna velgju á mjög litlu svæði sem er vart mælanleg í samanburði við hin jarðhitasvæðin og er því ekki tekið með í heildarmati á varmatapi Kverkfjalla.

Heildarmat Björns er stærðargráðu minna en mat sem var gert út frá innrauðum myndum á sjöunda áratugnum. Niðurstöðurnar benda hinsvegar til þess að Kverkfjöll skeri sig ekki úr öðrum háhitasvæðum hér á landi af svipuðu umfangi. Eykur þessi niðurstaða enn á sérstöðu Grímsvatna sem jarðhitasvæðis, en afl þeirra er um stærðargráðu meira, enda virðist jarðhitinn þar mjög tengdur gosvirkni.

Horft til vesturs yfir Galtarlón í Efri-Hveradal í Kverkfjöllum.

Leiðangrar í Kverkfjöll og öll vettvangsvinna þar eru mjög háð aðstæðum hverju sinni, enda liggur Kverkfjallasvæðið í 1600-1700 m hæð og þar er allra veðra von. Rannsóknarferðirnar voru farnar á vorin (vorferðir JÖRFÍ), sumrin og haustin, ýmist á vélsleðum, jeppum eða fótgangandi. Svæðið er kyngimagnað og mikið af myndum og myndskleiðum var safnað í ferðunum. Fyrirlesturinn mun því einkennast af skemmtilegum ferðasögum og litríkum myndum í bland við vísindalegar niðurstöður.

Verkefnið var styrkt af Umhverfis- og Orkurannsóknarsjóði Orkuveitu Reykjavíkur, UOOR.

Björn Oddsson

SUMARFERÐ AÐ LANGASJÓ

Sumarferð Jökларannsóknafélagsins verður farin að Langasjó 6.-8 júlí. Lagt verður af stað á hádegi á föstudegi frá Select Vesturlandsvegi og farið á einkabílum, og miðað er við að koma að Langasjó síðla dags. Gist verður í tjöldum við skála Útivistar við Sveinstind. Fararstjóri í ferðinni og leiðsögumaður verður Jósef Hólmjárn. Við Langasjó er ýmislegt að skoða og er ætlunin að eyða laugardeginum í gönguferð um svæðið en á sunnudeginum verður ekið í rólegheitum frá Langasjó og staldrað við á áhugaverðum stöðum eins tími og áhugi leyfir.

Skráning í ferðina fer fram á netfangið: sumarferd@gmail.com, eða hjá Hálfðáni Ágústssyni í síma 8659551. Frekari upplýsingar um dagskrá sumarferðarinnar birtast á heimasíðu félagsins: "<http://www2.jorfi.is>" þegar nær dregur.

ÁRSHÁTÍÐ JÖRFÍ

Árshátíð Jökларannsóknafélagsins verður að venju haldin að hausti. Stefnt er að því að halda hana laugardaginn 10. nóvember og er hún í höndum sömu skemmtinefndar sem stóð fyrir afar vel heppnaðri árshátíð síðastliðinn nóvember. Ekki er ráð nema í tíma sé tekið og nú er lag að taka árshátíðarkvöldið frá.

HAUSTFERÐ

Stefnt er að því að fara hefðbundna 13. septemberferð í Jökulheima í haust. Frekari upplýsingar munu berast inn á heimasíðu félagsins: “<http://www2.jorfi.is>” þegar nær dregur.

GJÖRFÍ

Gönguhópur Jökларannsóknafélagsins heldur áfram göngum sínum á vori og sumri komanda. Gönguferðirnar eru á allra færi og verða að jafnaði á tveggja vikna fresti fram í júní en hefjast aftur um miðjan ágúst. Í forsvari fyrir hópnum eru Ástvaldur Guðmundsson, Jósef Hólmjárn og Þóra Karlsdóttir. Dagskrá vorsins og sumarsins er á þessa leið:

<u>Dags.</u>	<u>Áfangastaður</u>	<u>Brottför</u>
21. apríl	Hvalfjörður	Select Vesturlandsv. kl. 10 á laugard.
1. maí	Reykjanes	Nesti í Fossvogi kl. 10 á verkalýðsd.
15.maí	Kaldársel/Valahnj.	Bílastæði við Kaldársel kl. 18
29. maí	Hafravatn	Select Vesturlandsv. kl. 18
12. júní	Mosfell	Select Vesturlandsv. kl. 18
-----	-----	-----
14. ágú.	Mosfellsh./Helgufoss	Select Vesturlandsv. kl. 18
28. ágú.	Þingvellir/Skógarkot	Select Vesturlandsv. kl. 18

JÖKLAKORT AF ÍSLANDI

Á næstunni kemur út hjá Veðurstofu Íslands kort af jöklum Íslands. Það er í mælikvarðanum 1:500.000 með tveim innfelldum kortum í stærri mælikvarða, annars vegar af Tröllaskaga, þar sem meira en helmingur af öllum jöklum landsins er, og hins vegar af Kerlingarfjölum þar sem smájökla liggja mjög þétt. Á kortinu verða nöfn þeirra jökla sem einhvern tímann hafa hlotið nafn. Kortið sýnir hvar jökla stóðu um aldamótin síðustu og hvert þeir náðu er þeir voru í hámarki á litlu ísöld. Einnig er sýnt hvar sporðar helstu skriðjökla stóðu um 1945 eins og þeir eru sýndir á fyrsta kortinu af Íslandi (AMS, sería 762 í mælikvarða 1:50.000) sem sýnir alla jöklana á sama tíma. Jökulsker koma fram á kortinu. Þekktir framhlaupsjökla eru merktir með sérstökum lit. Merktar eru einnig þær eldfjallaöskjur sem vitað er um í jöklum.

Jökuljaðrar sem birtast á þessu korti eru raktir af gervitungla-myndum og hefðbundnum loftmyndum með stuðningi af ljósmyndum í þrívídd, sem teknar voru af öllum jökuljöðrum að hausti eftir snjóléttan vetur og hlýtt sumar. Í hverju tilviki var metið sjónrænt hvort um væri að ræða eiginlegan jökul, það er að segja snjómassa, sem umbreyt hefur í jökulís og hnígur undan eigin fargi, eða bara snjófönn eða jökulleifar sem hættar eru að skríða.

Jökla landsins reynast nú vera um 300 talsins. Þar af eru um 170 á Tröllaskaga, um 30 á Flateyjarskaga og um 40 á Austfjörðum.

Höfundar kortsins eru Oddur Sigurðsson hjá Veðurstofu Íslands, Richard S. Williams Jr., vísindamaður úr embætti hjá Jarðfræðistofnun Bandaríkja Norður Ameríku (US Geological Survey) og Skúli Víkingsson hjá Íslenskum orkurannsóknnum.

AÐALFUNDUR 2012

Aðalfundur JÖRFÍ var haldinn 21. febrúar síðastliðinn í Öskju. Fundarstjóri var kosinn Tómas Jóhannesson og Finnur Pálsson fundarritari. Flutt var skýrsla formanns og endurskoðaðir reikningar samþykktir. Hallgrímur Þorvaldsson var kjörinn í varastjórn í stað Aðalsteins Svavarssonar sem gaf ekki kost á sér til áframhaldandi setu. Á fyrsta stjórnarfundum 8. mars skipti stjórnin með sér verkum og skipaði nefndarformenn. Skipan nefnda var staðfest á stjórnarfundum 2. apríl.

Stjórn JÖRFÍ 2012:

Magnús Tumi Guðmundsson, formaður
Magnús Hallgrímsson, varaformaður
Valgerður Jóhannsdóttir, gjaldkeri
Þorsteinn Þorsteinsson, ritari
Árni Páll Árnason, meðstjórnandi

Varastjórn: Vilhjálmur S. Kjartansson, Hálfván Ágústsson, Þóra Karlsdóttir og Hallgrímur Þorvaldsson.

Nefndir JÖRFÍ:

Rannsóknarnefnd: Magnús Tumi Guðmundsson formaður, Björn Oddsson, Bryndís Brandsdóttir, Finnur Pálsson, Hannes Haraldsson, Hálfván Ágústsson, Hrafnhildur Hannesdóttir, Magnús Hallgrímsson, Oddur Sigurðsson, Steinunn S. Jakobsdóttir, Tómas Jóhannesson og Þorsteinn Þorsteinsson.

Bílanefnd: Árni Páll Árnason formaður, Eiríkur Lárusson, Garðar Briem, Sigurður Vignisson og Hallgrímur Þorvaldsson.

Skálanefnd: Guðbjörn Þórðarson formaður, Aðalsteinn Svavarsson, Alexander Ingimarsson, Ástvaldur Guðmundsson, Grétar Þorvaldsson, Leifur Þorvaldsson, Ragnar Jörgensen, Snæbjörn Pálsson, Stefán Bjarnason, Sverrir Hilmarsson, Vilhjálmur S. Kjartansson og Þorsteinn Kristvinsson.

Ferðanefnd: Sjöfn Sigsteinsdóttir formaður, Árni Páll Árnason, Eiríkur Lárusson, Magnús Tumi Guðmundsson, Þorsteinn Jónsson og Hlynur Skagfjörð.

Ritstjórar Jökuls: Bryndís Brandsdóttir, Leó Kristjánsson, Gréta Björk Kristjánsdóttir og Snævarr Guðmundsson.

Ritnefnd Jökuls: Christopher J. Caseldine, Fiona S. Tweed, Gifford H. Miller, Haraldur Sigurðsson, Helgi Björnsson, Karen L. Knudsen, Karl Grönvold, Kristján Sæmundsson, Robert S. Dietrick, Tómas Jóhannesson og William H. Menke.

Skemmtinefnd: Hlín Finnsdóttir formaður, Snævarr Guðmundsson og Eiríkur Lárusson.

Valnefnd: Jón E. Ísdal, Stefán Bjarnason og Oddur Sigurðsson.

FÉLAGSGJÖLD JÖRFÍ

Félagsgjöld JÖRFÍ hafa nú verið hækkuð lítillega frá því sem verið hefur undanfarin ár. Félagsgjöldin hafa verið ákveðin kr. 5.500,- á þessu ári en nemenda- og fjölskyldugjald verður kr. 2.200,-.